

Fiecare gură de aer trasă în piept ține la distanță moartea care impietează constant asupra noastră... Moartea trebuie să triumfe, în cele din urmă, deoarece a devenit soarta noastră prin naștere, iar ea se joacă doar pentru scurtă vreme cu prada sa, înainte de a o înghiți. Totuși, noi ne continuăm viața cât mai mult posibil, cu multă pasiune și sollicitudine, exact așa cum suflăm un balon de săpun cât mai mult timp, făcându-l cât mai mare cu putință, deși știm sigur că va plesni.¹

1

Julius cunoștea predicile despre moarte și viață mai bine decât oricine altcineva. Era de acord cu stoicii, care spuneau că „de îndată ce ne naștem, începem să murim”, și cu Epicur, care susținea că „acolo unde eu sunt, moartea nu este, iar unde este moartea, nu mai sunt eu. Așa că, de ce m-aș teme de moarte?” Ca doctor și psihiatru, avusese ocazia să șoptească chiar aceste consolări la urechile muribunzilor.

Deși considera că aceste reflecții sumbre ajută pacienții, niciodată nu le privise ca având vreo legătură cu el. Cel puțin nu până în urmă cu patru săptămâni, când un moment teribil îi schimbase viața pentru totdeauna.

Aceasta se întâmplase în timpul examenului medical anual care devenise rutină. Medicul său, Herb Katz — vechi prieten și coleg de medicină — tocmai terminase să-l examineze și, ca de fiecare dată, îi spuse lui Julius să se îmbrace și să vină în biroul său pentru discutarea rezultatelor.

Herb se așeză la birou, răsfoind energic dosarul lui Julius.

— În ansamblu, situația arată destul de bine pentru un bărbat de șaiszeci și cinci de ani. Prostata e puțin mărită, dar și a mea e la fel. Analiza sângelui, nivelul colesterolului și al lipidelor arată bine; medicamentele și regimul tău au dat rezultate. Uite o rețetă pentru Lipitor, care, împreună cu joggingul, ți-a scăzut suficient colesterolul. Așa că poți să mai răsufli puțin: mai mănâncă și un ou, din când în când. Eu mănânc două, la micul dejun, în fiecare duminică. Uite o rețetă și pentru synthroid. O să cresc puțin doza. Tiroida intră în hibernare — celulele bune mor și sunt înlocuite cu țesut fibrotic. O stare absolut benignă, după cum știi. Ni se întâmplă tuturor; și eu iau medicamente pentru tiroidă. Ei, da, Julius, nicio parte a noastră nu scapă destinului îmbătrânirii. În afară de tiroidă, cartilajele genunchiului se uzează, foliculii piloși mor iar discurile lombare superioare nu mai sunt ca pe vremuri. În plus, integritatea pielii se deteriorează evident: celulele epiteliale pur și simplu se tocesc; uită-te la cheratoza senilă de pe obrajii tăi, acele pete maro, întinse.

Herb ridică o oglindă pentru ca Julius să se poată examina.

— Cred că sunt zece în plus față de ultima dată când ne-am văzut. Cât de mult timp stai la soare? Porți pălărie cu boruri largi, așa cum ți-am sugerat? Aș vrea să te duci la un dermatolog pentru asta. Bob King e bun. E în clădirea de alături. Țsta e numărul lui. Îl știi?

Julius aprobă din cap.

— Poate să ți le ardă pe cele dizgrațioase, cu o picătură de azot lichid. Și mie mi-a scos câteva luna trecută. Nu e mare lucru, durează vreo cinci sau zece minute. Acum fac asta și mulți medici generaliști. Mai ai și pe spate una la care aș vrea să se uite: tu nu o poți vedea; e exact sub partea laterală a omoplatului din dreapta. Arată altfel decât celelalte: e pigmentată neuniform și cu margini difuze. Probabil nu e nimic, dar mai bine să verifice și el. Bine, amice?

„Probabil nu e nimic, dar mai bine să verifice și el.” Julius sesizase încordarea și nonșalanța forțată din vocea lui Herb.

Fără îndoială însă că și expresia „pigmentată neuniform și cu margini difuze”, spusă de un doctor altui doctor, era un motiv de alarmă. În jargonul medical însemna un posibil melanom malign. Retrospectiv, Julius identifica acea expresie, acel moment singular, ca punctul în care viața lui până atunci lipsită de griji luase sfârșit, și moartea, inamic invizibil, se materializase în toată realitatea ei terifiantă și nu avea să mai plece niciodată de lângă el, iar toate ororile care au urmat erau post-scriptumuri previzibile.

Bob King fusese pacientul lui Julius cu ani în urmă, ca, de altfel, nenumărați alți doctori din San Francisco. Julius dominase comunitatea psihiatrică timp de treizeci de ani. Din poziția lui de profesor de psihiatrie la Universitatea din California, pregătise nenumărați studenți, iar în urmă cu cinci ani fusese chiar președintele Asociației Americane de Psihiatrie.

Reputația lui? Doctorul de doctori care spune lucrurile verde-n față. Un psihoterapeut la care apelezi în ultimă instanță, un vrăjitor deștept, dispus să facă orice e nevoie ca să-și ajute pacientul. Acesta era și motivul pentru care, cu zece ani în urmă, Bob King venise la Julius să scape de îndelungata dependență de Vicodin (drogul preferat al doctorilor, cărora le este foarte accesibil). La momentul acela King avea probleme serioase. Nevoia lui de Vicodin crescuse dramatic: căsătoria îi era în pericol, cariera de doctor avea de suferit și ca să poată adormi trebuia să ia Vicodin în fiecare seară.

Bob a încercat să intre la psihoterapie, dar toate ușile îi erau închise. Fiecare psihoterapeut pe care îl consultase insistă ca el să intre într-un program de recuperare pentru doctorii cu probleme, un plan pe care Bob îl refuza, deoarece nu suporta să-și compromită intimitatea participând la ședințe de terapie în grup, împreună cu alți doctori dependenți. Psihoterapeuții erau de neclintit. Dacă tratau un doctor practicant dependent fără ajutorul programului oficial de recuperare, se expuneau riscului de a fi sancționați de conducerea spitalelor unde practicau sau de a fi dați în judecată

personal (de exemplu, în cazul în care pacientul lua o decizie greșită în activitatea lui clinică).

Ca ultimă soluție, înainte de a înceta să profeseze și de a-și lua un concediu prelungit pentru un tratament anonim în alt oraș, Bob a apelat la Julius, care a acceptat riscul și a avut încredere că Bob va renunța la Vicodin prin propriile forțe. Deși terapia a fost dificilă, așa cum e întotdeauna cu cei dependenți, Julius l-a tratat pe Bob în următorii trei ani fără ajutorul unui program de recuperare. Și a fost unul dintre acele secrete pe care le are fiecare psihiatru: o terapie de succes care, sub nicio formă, nu poate fi discutată sau publicată.

După ce a plecat de la medicul său, Julius rămase o vreme în mașină. Inima îi bătea atât de tare, încât mașina părea să se zgâlțâie. Inspiră profund, pentru a-și potoli groaza crescândă, apoi încă o dată și încă o dată, scoase telefonul mobil și, cu mâinile tremurând, îl sună pe Bob King pentru o programare de urgență.

— Nu-mi place, spuse Bob a doua zi dimineața, în timp ce studia spatele lui Julius cu o lupă mare și rotundă. Uite, așa vrea să te uiți și tu la ea; putem face asta cu două oglinzi.

Bob îl așeză în fața oglinzii de pe perete și puse o oglindă mare, portabilă, lângă aluniță. Julius privi în oglindă la dermatolog: blond, cu ten sănătos și ochelari groși pe nasul lung și impozant — își aminti că Bob îi povestise cum îl chinuiau ceilalți copii, strigând după el „nas de castravete“. Nu se schimbase mult în cei zece ani. Părea hărțuit încontinuu, ca și pe vremea când fusese pacientul lui Julius, agitat și întârziind întotdeauna câteva minute. Când Bob intra grăbit în cabinetul său, lui Julius îi venea adesea în minte replica Iepurelui Alb: „Am întârziat, am întârziat la o întâlnire importantă“. Era la fel de scund, doar că se mai îngrășase. Arăta a dermatolog. Unde s-a mai văzut un dermatolog înalt? Apoi Julius privi în ochii lui — ah, ah, păreau neliniștiți — pupilele erau mărite.

— Asta e bestia.

Julius privi în oglindă, spre locul indicat de Bob cu un creion cu gumă la capăt.

— Nevul acesta de sub omoplatul umărului drept. Îl vezi?

Julius aprobă din cap.

Bob așează o riglă lângă el, apoi continuă:

— E cu o idee mai mic de un centimetru. Sunt sigur că îți amintești de regula ABCD de la cursurile de dermatologie din facultate...

— Nu-mi amintesc nimic de la cursurile de dermatologie din facultate, îl întrerupse Julius. Tratează-mă ca și cum aș fi un ignorant.

— Bine. ABCD. A de la asimetrie — privește.

Plimbă creionul pe deasupra diferitelor părți ale leziunii.

— Nu e perfect rotund, ca toate celelalte pe care le ai pe spate — asta sau asta.

Arată spre două alunițe mici din apropiere. Julius încercă să își stăpânească încordarea respirând adânc.

— B de la margini* ... acum uită-te aici, știu că e greu de privit.

Bob arată din nou spre leziunea subscapulară.

— Uite cât de netă e marginea aici, în partea de sus, dar aici, în partea mediană, e lipsită de contur, se pierde pur și simplu în pielea din jur. C de la colorit. Aici, în partea asta, vezi cum e: maro deschis. Dacă privesc cu lupa, văd o nuanță de roșu, ceva negru și poate chiar ceva gri. D de la diametru; cum am spus, probabil șapte optimi de centimetru. E o mărime bună, dar nu putem ști cât de vechi e, vreau să spun, cât de repede crește. Herb Katz spune că nu era acolo la examenul de anul trecut. În sfârșit, dacă privim cu lupa, nu există nicio îndoială că centrul e ulcerat.

Apoi King lăsă jos oglinda și spuse:

— Poți să-ți pui cămașa, Julius.

După ce pacientul său termină să-și încheie nasturii, se așează pe un taburet mic din cabinetul de examinare și începu:

---

* În original „borders“.

— Acum, Julius, tu cunoști literatura de specialitate referitoare la asta. Motivele de îngrijorare sunt evidente.

— Uite ce e, Bob, răspunse Julius, știu că ți-e greu, din cauza relației noastre anterioare, dar te rog nu-mi cere să-ți fac eu treaba. Nu pleca de la ideea că aș ști ceva despre asta. Nu uita că, în clipa asta, starea mea mentală e aceea de groază, bătând înspre panică. Vreau ca tu să preiei controlul, să fii complet sincer cu mine și să ai grijă de mine. Așa cum am făcut eu pentru tine. Și, Bob, uită-te la mine! Mă sperie îngrozitor când îmi eviți privirea, ca acum.

— Sigur. Scuze.

Bob îl privi drept în ochi.

— Ai avut grijă de mine al naibii de bine. O să fac și eu același lucru pentru tine, spuse el dregându-și vocea. Bun, în urma examinării sunt aproape convins că e un melanom.

Observă tresărirea lui Julius, apoi continuă:

— Chiar și așa, diagnosticul în sine nu-ți spune prea multe. Cele mai multe — nu uita asta — *cele mai multe* melanoame se tratează ușor, dar unele sunt ale dracului. Trebuie să aflăm câteva lucruri de la anatomopatolog: sigur este un melanom? Dacă da, cât de adânc e? Este metastazat? Așa că primul pas e biopsia și trimiterea probei la anatomopatolog. Imediat după ce am făcut asta o să chem un chirurg generalist să excizeze leziunea. O să stau lângă el tot timpul. Apoi anatomopatologul va examina o criosecțiune și, dacă rezultatul e negativ, atunci e minunat: am terminat. Dacă e pozitiv, dacă e melanom, vom îndepărta ganglionul cel mai suspect sau, dacă e necesar, vom efectua o rezecție a mai multor ganglioni limfatici. Nu e nevoie de spitalizare — toată procedura va avea loc la clinica de chirurgie. Sunt destul de sigur că nu va fi nevoie de grefă de piele și nu vei lipsi de la muncă decât o zi, cel mult. Dar câteva zile vei simți un anumit disconfort în zona operată. Cam atât ar fi de spus deocamdată, până aflăm mai multe de la biopsie. După cum mi-ai cerut, o să am grijă de tine. Ai încredere în judecata mea: am avut sute de cazuri de felul ăsta. Bine?

Asistenta mea o să te sune mai încolo să-ți spună locul, ora și recomandările pentru operație. Bine?

Julius dădu din cap. Se ridicară amândoi în același timp.

— Îmi pare rău, spuse Bob, aș vrea să te pot scuti de toate astea, dar nu pot.

Îi întinse un dosar cu documentație.

— Știi că poate nu vrei chestiile astea, dar le dau întotdeauna pacienților care sunt în situația ta. Depinde de persoană: pe unii îi reconfortează informațiile, alții preferă să nu știe și le aruncă imediat ce ies din cabinet. Sper ca după operație să-ți pot da vești mai bune.

Dar nu a urmat niciodată ceva mai bun — ultimele vești erau și mai negre. La trei zile după biopsie s-au întâlnit din nou.

— Vrei să citești asta? l-a întrebat Bob, întinzându-i raportul final al patologului.

Văzând că Julius scutură din cap, Bob se uită din nou pe raport și începu:

— Bun, hai să recapitulăm. Trebuie să-ți spun: nu e bine. Pe scurt, *este* melanom și are câteva... ăăă... trăsături importante: e adânc, peste patru milimetri, e ulcerat și a prins cinci ganglioni.

— Și asta ce înseamnă? Hai, Bob, nu te ascunde după deget. „Importante”, patru milimetri, ulcerat, cinci ganglioni? Spune-mi pe față. Vorbește-mi ca și cum aș fi un pacient oarecare.

— Înseamnă că nu e de bine. E un melanom destul de mare și s-a extins la ganglionii limfatici. Pericolul real aici sunt metastazele la distanță, dar nu vom ști asta decât după tomografia pe care am programat-o mâine, la opt.

Două zile mai târziu au reluat discuția. Bob îi spuse că rezultatul tomografiei era negativ: nu exista niciun indiciu de răspândire în altă parte a corpului. Asta era prima veste bună.

— Dar chiar și așa, Julius, rămâne un melanom periculos.

— Cât de periculos? întrebă Julius cu voce răgușită. Cam despre ce ar fi vorba? Care e rata supraviețuirii?

— Știi că nu putem răspunde la întrebarea asta decât în termeni statistici. Fiecare e diferit. Dar pentru un melanom ulcerat, adânc de patru milimetri și cu cinci noduli, statisticile arată că sub douăzeci și cinci la sută supraviețuiesc cinci ani.

Julius rămase câteva clipe cu capul plecat, inima bătându-i tare și ochii împăienjeniți, apoi spuse cu glas răgușit:

— Continuă. Îmi vorbești deschis. Trebuie să știu ce să le spun pacienților mei. Cum va evolua viața mea? Ce se va întâmpla?

— E imposibil să știm sigur, pentru că nu se va mai întâmpla nimic până când melanomul nu va apărea în altă parte a corpului. Când se va întâmpla asta, și mai ales dacă va intra în metastază, atunci e posibil ca evoluția să fie rapidă, poate câteva săptămâni sau luni. În ceea ce-i privește pe pacienții tăi, e greu de spus, dar nu ar fi deloc nerezonabil să te aștepți la încă un an bun de sănătate.

Julius dădu încet din cap, fără să ridice privirea.

— Unde e familia ta, Julius? Nu era mai bine să aduci pe cineva cu tine?

— Cred că știi că soția mea a murit acum cinci ani. Fiul meu e pe Coasta de Est, iar fiica mea e în Santa Barbara. Încă nu le-am spus nimic; nu vedeam ce rost ar putea avea să le tulbur viața, dacă nu e necesar. Oricum, în general mă descurc mai bine dacă îmi ling rănilor de unul singur, dar sunt aproape sigur că fiică-mea ar veni imediat.

— Julius, îmi pare atât de rău că a trebuit să-ți spun toate astea. Lasă-mă să termin cu o mică veste bună. Acum se face multă cercetare asiduă, în vreo zece laboratoare foarte active de aici și din străinătate. Din motive necunoscute, incidența melanomului a crescut, aproape că s-a dublat în ultimii zece ani, și e o zonă de interes pentru cercetare. E posibil ca în curând să apară o soluție.

Următoarea săptămână Julius trăi ca în ceață. Fiica lui, Evelyn, profesoară de limbi clasice, își suspendă cursurile și veni imediat să stea câteva zile cu el. Julius discută pe

îndelete cu ea, cu fiul lui, cu sora și fratele lui și cu prietenii apropiați. Se trezea adesea terorizat, la 3 noaptea, plângând și având senzația că se sufocă. Își suspendă pentru două săptămâni ședințele cu pacienții individuali, precum și cele de grup și petrecu ore întregi gândindu-se la ce și cum avea să le spună.

Oglinda îi spunea că nu arată ca un bărbat care se apropie de sfârșitul vieții. Cei cinci kilometri alergați zilnic îi menținuseră trupul tânăr și vânjos, fără niciun pic de grăsime. În jurul ochilor și gurii avea câteva riduri. Nu multe; tatăl său murise fără să aibă niciunul. Avea ochi verzi; Julius fusese întotdeauna mândru de ei. Ochi puternici și sinceri. Ochi în care puteai avea încredere, ochi care puteau susține privirea oricui. Ochi tineri, ochii lui Julius de când avea șaisprezece ani. Bărbatul pe moarte și adolescentul de șaisprezece ani se priveau, pe deasupra deceniilor.

Se uită la buzele lui. Buze pline, prietenoase. Buze care chiar și acum, în ceasul disperării sale, erau pe punctul de a zâmbi larg și călduros. Avea un păr bogat și rebel, cu cârlionți negri, grizonant doar la perciuni. Pe când era adolescent în Bronx, bătrânul frizer antisemit cu păr alb și fața roșie, a cărui frizerie era chiar pe strada lui, între magazinul de dulciuri Meyer și măcelăria Morris, îi blestema părul aspru, în timp ce trăgea de el cu un pieptene de oțel și îl tăia cu foarfecele lungi. Iar acum Meyer, Morris și frizerul erau morți cu toții, iar micul Julius, cel de șaisprezece ani, intra pe lista de așteptare a morții.

Într-o după-amiază încercă să redobândească controlul citind literatura de specialitate despre melanom de la biblioteca facultății de medicină, dar se dovedii a fi inutil. Chiar mai rău — făcea totul să pară și mai oribil. Pe măsură ce înțelegea tot mai bine natura cu adevărat sinistră a bolii sale, Julius începu să se gândească la melanom ca la o creatură vorace, care își înfigea adânc în carnea lui lujerii ei negri. Stupefiantă realizarea că nu mai era forma supremă de organizare a vieții. În schimb, era o gazdă; era hrană, mâncare pentru un organism mai bine adaptat ale cărui

celule lacome se divizau într-un ritm amețitor, un organism care cucerise prin *blitzkrieg* și anexase protoplasma adiacentă și care acum, fără îndoială, pregătea aglomerări de celule pentru incursiuni în fluxul sanguin și pentru colonizarea organelor îndepărtate, poate izlazul dulce și friabil al ficatului sau pășunea moale, spongioasă, a plămânilor săi.

Julius renunță la citit. Trecuse mai mult de o săptămână și era timpul să se concentreze. Venise clipa să privească în față ceea ce se întâmpla. Stai jos, Julius, își spuse lui însuși. Stai jos și meditează la moarte. Închise ochii.

Deci moartea, se gândi el, își făcuse în sfârșit apariția pe scenă. Dar ce intrare banală — cortina fusese dată la o parte de un dermatolog dolofan, cu nas de castravete, ținând în mână o lupă și îmbrăcat în halatul alb de spital, pe al cărui buzunar de la piept îi era brodat cu litere albastru închis numele.

Iar scena finală? Destinată, cel mai probabil, să fie la fel de banală. Costumația lui va fi, probabil, tricoul New York Yankees în dungă, lung și mototolit, cu care dormea noaptea, având pe spate numărul 5 al lui DiMaggio. Decorul? Același pat mare, în care dormise timp de treizeci de ani, un fotoliu plin de haine boțite alături, iar pe noptieră un teanc de romane necitite, care nu știau că timpul lor nu va mai veni niciodată. Un final dezamăgitor și lamentabil. Dar cu siguranță, se gândea Julius, aventura glorioasă a vieții lui merita ceva mai... mai... mai cum?

În minte îi veni o scenă la care asistase cu câteva luni în urmă, într-o vacanță în Hawaii. În timp ce se plimba pe munte, dăduse din întâmplare de un centru de meditație budist mare, unde văzuse o tânără care parcurgea un labirint circular, construit din roci vulcanice mici. Când a ajuns în centrul labirintului s-a oprit și a rămas nemișcată, într-o meditație îndelungată în picioare. Reacția instinctivă a lui Julius față de asemenea ritualuri religioase nu era prea amabilă, de obicei plasându-se undeva între ridiculizare și repulsie.

Dar acum, în timp ce se gândea la acea tânără care medita, încerca niște sentimente mai prietenoase: un val de compasiune pentru ea și pentru toți semenii săi, victime ale capriciului evoluției care i-a înzestrat cu conștiință, dar nu

și cu echipamentul psihologic necesar pentru a face față contemplării finitudinii existenței. Și astfel, de-a lungul anilor, secolelor și mileniilor am construit neobosiți obstacole improvizate care să împiedice tocmai această perspectivă. Se va termina oare vreodată această căutare a unei puteri superioare cu care să putem fuziona și exista pentru totdeauna, a instrucțiunilor date de Dumnezeu, a unor semne care să dezvăluie vreo organizare supremă, a ritualului și ceremoniei?

Și totuși, dat fiind faptul că numele lui era în catastiful morții, Julius se gândea că poate puțină ceremonie n-ar strica. Reculă imediat în fața propriului gând, ca și cum l-ar fi ars — atât de disonant era față de adversitatea lui de-o viață față de ritual. Disprețuise întotdeauna uneltele prin care religiile își deposează discipolii de rațiune și libertate: hainele ceremoniale, tămâia, cărțile sfinte, cântecele gregoriene hipnotizante, covoarele de rugăciune, șalurile și chipele, mitrele și sceptrele episcopale, pâinea și vinul sfințit, ultimele rituri, capetele urcând și coborând și trupurile legănându-se pe vechi incantații — pe toate acestea le considera accesoriile celei mai puternice și mai îndelungate escrocherii din istorie, una care le dăduse putere liderilor și satisfăcuse dorința de supunere a congregației.

Dar acum, când moartea stătea alături de el, Julius observa că vehemența lui își pierduse ascuțișul. Poate că doar ritualurile *impuse* îi displăceau. Poate că o mică ceremonie personală mai creativă n-ar fi stricat. Fusese mișcat de relatările ziarelor despre pompierii de la Turnurile Gemene din New York, care se opreau din lucru și își scoteau căștile de fiecare dată când un nou palet cu rămășițe era adus la suprafață. Nu era nimic rău să-i onorezi pe cei morți, nu, nu pe morți, ci viața cuiva care a murit. Sau poate era ceva mai mult decât a onora, decât a sanctifica? Oare gestul, ritualul pompierilor nu semnifica și comuniunea? Recunoașterea relației dintre ei, a unității cu fiecare victimă?

Julius avusese parte de o experiență a comuniunii la câteva zile după întâlnirea fatidică cu dermatologul său, când a participat la întâlnirea grupului de suport al psiho-

terapeuților. Colegii lui doctori rămăseseră uluiți când le-a dat vestea despre melanom. Îl încurajară să-și descarce sufletul, apoi fiecare membru al grupului își exprimă șocul și regretul. Julius rămase fără cuvinte, ca și toți ceilalți. De câteva ori cineva începu să vorbească, dar se opri, apoi a fost ca și cum grupul s-ar fi înțeles nonverbal că nu era nevoie de cuvinte. Ultimele douăzeci de minute rămaseră toți în tăcere. Astfel de tăceri în grup sunt aproape invariabil stânjenitoare, dar aceasta părea altfel, aproape reconfortantă. Lui Julius îi era jenă să recunoască, chiar și față de el însuși, că liniștea aceea părea „sacră”. Mai târziu își aduse aminte că membrii grupului nu doar își exprimaseră durerea, dar își scosese și pălăriile, stând drept și onorând împreună viața lui.

Sau poate că acesta era un mod de a-și onora și propriile vieți, se gândi Julius. Ce altceva ne rămâne? Ce altceva, în afara acestui interval miraculos și binecuvântat de existență și conștiință de sine? Dacă există ceva ce ar trebui onorat și binecuvântat, e chiar acest lucru: darul neprețuit al simplei existențe. A trăi copleșit de disperare pentru că viața e invariabil trecătoare sau că nu are un scop mai înalt sau o menire intrinsecă este de o ingraturitate crasă. A visa la un creator omniscient și a-ți dedica viața unor genuflexiuni nesfârșite pare inutil. Și, de asemenea, fără rost: de ce să irosești toată acea dragoste pe o fantasmă, când și așa pe Pământ pare să existe atât de puțină dragoste? Mai bine să adopți soluția lui Spinoza și Einstein: doar înclini din cap și îți scoți pălăria în fața misterului și legilor elegante ale naturii, apoi îți vezi în continuare de viață.

Acestea nu erau gânduri noi pentru Julius — finitudinea și caracterul evanescent al conștiinței îi fuseseră dintotdeauna familiare. Dar există cunoaștere și *cunoaștere*. Iar prezența morții pe scenă îl adusesse mai aproape de cunoașterea adevărată. Nu că ar fi devenit mai înțelept: numai că dispariția acelor lucruri care îl distrăgeau — ambiția, pasiunea sexuală, banii, prestigiul, aplauzele, popularitatea — îi ofereau o viziune mai pură. Oare nu o astfel de detașare era adevărul lui Buddha? Poate că da, dar el prefera calea vechilor greci:

totul cu moderație. Ratăm prea mult din spectacolul vieții dacă nu ne scoatem haina să ne alăturăm distracției. De ce să ne repezim spre ieșire înainte de sfârșit?

După câteva zile, când Julius se simți mai calm și valurile de panică deveniră mai rare, începu să se gândească la viitor. „Cel puțin un an bun — spusesese Bob King — nu există nicio garanție, dar nu ar fi deloc nerezonabil să te aștepti la încă un an bun de sănătate.” Dar cum să și-l petreacă? Pentru început se hotărî să nu facă din acel an bun un an rău, suferind din cauză că era doar un an.

Într-o noapte în care nu-și găsea somnul simți nevoia unei consolări și începu să parcurgă frenetic titlurile din bibliotecă. Toată etalarea de literatură profesională nu-i oferi nici măcar un titlu relevant pentru situația în care se afla, nimic referitor la cum ar trebui cineva să trăiască sau să dea un sens ultimelor lui zile. Dar apoi ochii îi căzură pe un exemplar cu colțurile îndoite din *Așa grăit-a Zarathustra* de Nietzsche. Julius cunoștea foarte bine această carte: cu zeci de ani în urmă o studiasese amănunțit, în timp ce scria un articol despre influența semnificativă, dar necunoscută, a lui Nietzsche asupra lui Freud. *Zarathustra* era o carte curajoasă care, credea Julius, te învață mai mult decât oricare alta cum să venerezi și să celebrezi viața. Da, s-ar putea ca asta să fie soluția. Prea nerăbdător ca să citească sistematic, răsfoi paginile la întâmplare și alese câteva pasaje pe care le subliniasă.

„Să schimbi «a fost» în «așa am vrut eu să fie» — doar asta voi numi salvare.”

Pentru Julius, sensul cuvintelor lui Nietzsche era că el trebuie să își aleagă viața — să o trăiască, mai degrabă decât să fie trăit de ea. Și, deasupra tuturor acestora, era întrebarea ades reluată a lui Zarathustra dacă am fi în stare să repetăm exact viața pe care o avem din nou și din nou, pentru eternitate. Un experiment mental curios — și totuși, cu cât se gândea mai mult la el, cu atât găsea în el mai multă îndrumare: mesajul lui Nietzsche către noi era de a ne trăi viața în așa fel încât să fim dispuși să repetăm la infinit această viață.

Continuă să răsfoiască printre paginile cărții și se opri la două pasaje subliniate cu roz fosforescent: „Desăvârșește-ți viața”, „Mori la momentul potrivit.”

Pasajele lovira drept la țintă. Să-ți trăiești viața la maximum; apoi, și doar apoi, să mori. Nu lăsa nimic netrăit în urma ta. Julius asemănase adesea cuvintele lui Nietzsche cu un test Rorschach; ofereau atât de multe puncte de vedere contradictorii, încât dispoziția psihică a cititorilor era cea care determina ceea ce aceștia luau din ele. Acum Julius recitea pasajele având o stare mentală mult diferită. Prezența morții stimulase apariția unei lecturi diferite, mai revelatoare: pagină după pagină, Julius vedea dovezile unei comuniuni panteiste pe care înainte nu o sesizase. Oricât ar fi lăudat, chiar glorificat Zarathustra singurătatea, oricât de insistent ar fi solicitat izolare pentru ca nașterea marilor idei să devină posibilă, el rămânea devotat iubirii și însuflețirii celorlalți, ajutării lor să se perfecționeze și să se depășească, împărtășirii desăvârșirii sale. *Împărtășirea desăvârșirii sale* — asta lovi drept la țintă.

Julius puse *Zarathustra* înapoi la locul ei, apoi rămase în întuneric, privind luminile mașinilor care traversau podul Golden Gate și gândindu-se la cuvintele lui Nietzsche. După câteva minute, „se trezi”: știa exact ce să facă și cum să-și petreacă ultimul an. *Avea să trăiască exact așa cum trăise în anul precedent, și în anul dinaintea acestuia și tot așa.* Îi plăcea enorm să fie psihanalist; îi plăcea să intre în legătură cu ceilalți și să ajute la trezirea lor la viață. Poate că munca lui era sublimarea legăturii pierdute cu soția sa; poate că avea nevoie de aprecierea și recunoștința celor pe care-i ajuta. Chiar și așa, chiar dacă unele motive ascunse aveau rolul lor, Julius era recunoscător pentru munca lui. Dumnezeu s-o binecuvânteze!

Se apropie de peretele de fișete și deschise un sertar plin de dosare — detaliile ședințelor de terapie ale unor pacienți de demult. Le citi îndelung numele: fiecare dosar era un monument al unei drame umane emoționante, care se desfășurase, cândva, chiar în această cameră. Pe măsură ce răsfoia

dosarele, majoritatea chipurilor îi apăreau imediat în minte. Altele se mai estompaseră, dar câteva paragrafe de observații evocau și fețele acestora. Câțiva fuseseră uitați cu adevărat, fețele și poveștile lor fiind pierdute pentru totdeauna.

Asemenea majorității psihoterapeuților, lui Julius îi era greu să ignore atacurile neîncetate asupra domeniului psihanalizei. Asalturile veneau din multe direcții: dinspre companiile farmaceutice și organizațiile pentru reducerea costurilor medicale, care finanțau cercetări superficiale, gândite să demonstreze eficiența medicamentelor și a unor terapii mai scurte; dinspre mass-media, care nu obosea niciodată să ridiculizeze psihoterapeuții; dinspre psihologia motivațională; dinspre hoardele de culte și vindecători New Age, concurând pentru inimile și mințile celor tulburați. Și, desigur, existau și îndoieli dinăuntru: extraordinarele descoperiri ale neurobiologiei moleculare, apărând din ce în ce mai frecvent, îi făceau chiar și pe cei mai experimentați psihoterapeuți să-și pună întrebări despre relevanța muncii lor.

Julius nu era imun la aceste atacuri și avea adesea îndoieli asupra eficienței terapiei sale, iar de fiecare dată încerca să se consoleze și să se liniștească singur. *Bineînțeles* că era un vindecător eficient. *Bineînțeles* că oferea ceva de valoare celor mai mulți, poate chiar tuturor pacienților lui.

Și totuși, demonul îndoielii continua să-și facă simțită prezența: *Ai reușit oare, cu adevărat, să îți ajuți pacienții? Poate că doar ai învățat să alegi pacienți care urmau oricum să se facă bine prin forțe proprii.*

Nu. Greșit! Nu am fost eu acela care a acceptat întotdeauna cele mai mari provocări?

Ei, ai și tu limitele tale! Când a fost ultima oară când ai riscat cu adevărat; când ai acceptat la terapie un caz clar de personalitate *borderline**? Sau un pacient grav afectat de schizofrenie, sau un maniaco-depresiv?

---

* Borderline — termen folosit inițial în literatura psihanalitică indicând o formă ușoară de schizofrenie (pacienți greu accesibili

Julius continuă să răsfoiască dosarele vechi și rămase surprins să vadă cât de multă informație post-terapie avea, din ședințe ocazionale de monitorizare sau „re-calibrare”, din întâlniri întâmplătoare cu pacienții sau mesaje furnizate de noi pacienți ajunși la el la recomandarea celor dintâi. Cu toate acestea, reușise oare Julius să aibă asupra lor un impact de durată? Poate că rezultatele obținute erau trecătoare. Poate că mulți dintre pacienții lui de succes erau din nou la pământ și evitau să-i spună asta din simplă compasiune.

Observă și eșecurile lui: oameni care, își spusese Julius întotdeauna, nu erau pregătiți pentru tipul foarte avansat de eliberare oferit de el. Stai, își spuse în sinea lui, fii mai îngăduitor cu tine, Julius. De unde știi că erau *cu adevărat* eșecuri? Eșecuri *permanente*? Nu i-ai mai văzut niciodată. Știm cu toții că există destui oameni care se trezesc mai greu.

Ochii îi căzură pe dosarul gros al lui Philip Slate. Aici chiar era un eșec. Un eșec clar și major. Philip Slate. Tre-cuseră mai mult de douăzeci de ani, dar imaginea lui Philip Slate era încă proaspătă. Părul castaniu deschis, pieptănat lins pe spate, nasul îngust și grațios, pomeții aceia înalți, care sugerau aristocrația, și ochii limpezi și verzi, care îl făceau să se gândească la apele din Caraibe. Își aminti cât de mult îi dispăcea totul la ședințele cu Philip. În afară de un singur lucru: plăcerea de a-i privi fața.

Philip Slate era atât de alienat de el însuși, încât nu se gândise niciodată să privească înăuntrul său, preferând să alunece la suprafața vieții și să-și dedice toată energia vitală sexului. Mulțumită feței lui frumoase, nu ducea lipsă de voluntare. Julius scutură din cap, în timp ce răsfoia dosarul lui Philip — toți anii aceia de terapie, tot acel efort de rela-

---

psihanalizei). Ulterior, o parte a curentului psihanalitic considera pacienții borderline ca funcționând psihologic între nevroză și psihoză fără a aparține clar nici unui segment psihopatologic. Azi termenul se referă la o patologie de organizare a personalității — personalitate borderline.

ționare, susținere și grijă, toate acele interpretări, fără nicio urmă de evoluție. Uimitor! Poate că nu era un psihoterapeut chiar atât de bun cum avea impresia.

Hei, nu te grăbi să tragi concluzii, își spuse lui însuși. De ce ar fi continuat Philip să vină trei ani, dacă nu ar fi primit nimic? De ce ar fi continuat să cheltuiască atâția bani pentru nimic? Și Dumnezeu îi e martor că Philip ura să cheltuiască bani. Poate că acele ședințe îl schimbaseră pe Philip. Poate chiar *era* genul care se trezește mai greu — unul dintre acei pacienți care aveau nevoie de timp pentru a digera hrana oferită de psihoterapeut, unul dintre cei care acumulau lucrurile bune oferite de psihanalist, le duceau acasă ca pe un os pe care să-l roadă mai târziu, în intimitate. Julius cunoscuse pacienți cu un asemenea spirit de competiție încât își ascundeau progresul, doar pentru că nu voiau să-i dea psihanalistului satisfacția (și puterea) de a-i fi ajutat.

Acum, după ce Philip Slate intrase în mintea lui, Julius nu mai putea să scape de el. Se cuibărise acolo și prinsese rădăcini. Ca melanomul. Eșecul lui cu Philip deveni simbolul *tuturor* eșecurilor sale în terapie. Era ceva ciudat la cazul lui Philip Slate. De unde îi venise toată acea putere? Julius deschise dosarul și citi primele observații, scrise cu douăzeci și cinci de ani în urmă.

Philip Slate — 11 dec., 1980

26 de ani, bărbat alb, chimist angajat la DuPont — creează noi pesticide — deosebit de arătos, îmbrăcat neglijent, dar cu un aer princiar, formal, stă țeapăn, fără să se miște aproape deloc, nu își exprimă deloc sentimentele, serios, complet lipsit de umor, nici măcar un zâmbet, lipsit complet de abilități sociale. Trimis de medicul său, dr. Wood.

PRINCIPALA NEMULȚUMIRE: „Sunt dominat de impulsuri sexuale, împotriva voinței mele.”

De ce acum? „Ultima picătură“ a intervenit acum o săptămână, iar el descrie episodul în mod mecanic.

Am sosit la Chicago cu avionul, pentru o reuniune profesională, m-am dat jos din avion, m-am repezit la primul telefon și am parcurs lista mea de femei din Chicago, în căutarea unei aventuri sexuale pentru acea seară. Ghinion! Toate erau ocupate. Bineînțeles că erau ocupate: era vineri seara. Știam că merg la Chicago: aș fi putut să le sun cu câteva zile, poate chiar săptămâni înainte. Apoi, după ce am sunat la ultimul număr din agendă, am închis telefonul și mi-am spus „Slavă Domnului! Acum pot să citesc și să dorm bine la noapte, asta fiind, de fapt, ceea ce voiam să fac cu adevărat.“

Pacientul spune că această propoziție, acest paradox — „asta fiind, de fapt, ceea ce voiam să fac cu adevărat“ — l-a obsedat toată săptămâna și a constituit impulsul care l-a făcut să vină la terapie. „Pe asta aș vrea să mă axeze în cadrul terapiei“, spune el. „Dacă asta e ceea ce vreau — să citesc și să dorm bine noaptea — spuneți-mi dumneavoastră, doctore Hertzfeld — de ce nu pot s-o fac, de ce nu o fac pur și simplu?“

Încet-încet, și alte detalii ale muncii sale cu Philip Slate i se strecurară în amintire. Philip îl intrigase din punct de vedere intelectual. La momentul primei lor întâlniri, Julius scria o lucrare despre psihoterapie și voință, iar întrebarea lui Philip — *de ce nu pot să fac ceea ce vreau cu adevărat să fac?* — era un început fascinant pentru un articol. Și, mai mult decât orice, își amintea extraordinara imuabilitate a lui Philip: după trei ani părea complet neatins și neschimbat — și la fel de dominat de sexualitate ca oricând.

Oare ce se întâmplase cu Philip Slate? Nu mai vorbise cu el deloc, de când întrerupsese brusc terapia, cu douăzeci și doi de ani în urmă. Julius se întrebă din nou dacă, fără să-și dea seama, îi fusese de ajutor lui Philip. Dintr-o dată simți că trebuie să afle; părea o chestiune de viață și de moarte. Apucă telefonul și sună la informații.